

Látogatás 8 millió aktacsomó labirintusában

Átrendezik a Fővárosi Levéltár egész anyagát

Sárgult fóliások, félembenyi méretű bőrkötéses könyvóriások, régi okiratok, porlepte levelek és mérhetetlen számú jegyzőkönyvek között szűrte porköpenyegben kora reggeltől késő estig kutatnak, rendeznek: dolgoznak a Fővárosi Levéltár tudós alkalmazottai. Valóban tudóskról van szó, akik nem kevesebb, mint 8 millió aktacsomó labirintusában töltik munkás napjaikat. A Fővárosi Levéltár őrzi, Buda, Pest és Óbuda városának közigazgatási és céh-iratait, körülbelül 20.000 iratköteget, 15.000 segédkönyvet és rengeteg jegyzőkönyvet. E rendkívül értékes és pótolhatatlan anyag a Bazilika nedves, nem szellőztethető pincéjében fekszik. *Innen kell a Központi Városházára átszállítani azt a nagyértékű forrásanyagot, amely nélkül Budapest történelmét hitelesen megírni nem lehet.* De nemcsak történettudósok veszik igénybe ezt az anyagot, hanem politikusok, írók és művészek is, sőt a közönség legszélesebb rétegeiből is akadnak érdeklődők.

A Fővárosi Levéltár értelmiségi dolgozóinak azonban nem annyira az érdeklődés kielégítése, mint inkább a tudomány szolgálata a hivatásuk. Most nagy munkában vannak: *átrendezik a Fővárosi Levéltár egész anyagát*, melynek új, szakszerű elhelyezéséről kell gondoskodni, miután a magyar történelemnek marxista átértékelése csak kiadatlan, nagyrészt ismeretlen, sőt eddig eldugott források alapján lehetséges.

A legrégebbi irat a Fővárosi Levéltárban: Buda városának kiadványa 1465-ből. A legértékesebb „darabok” közé tartozik Szapolyai János királynak 1531-ből származó oklevele, amelyben a budai polgárság régi kiváltságait megerősíti. Itt őrzik az *első kollektív szerződést*, amelyet 1848-ban kötöttek. Itt fekszenek a legelső magyar munkásegyletek alapsza-

bályai, Táncsis Mihály kiadatlan kéziratait. Az értékesebb iratokat a Fővárosi Levéltár tűzbiztos pánccélszobájában helyezték el. Ezek között szerepel Kossuth Lajos levele is 1892-ből, melyben megköszöni Budapest díszpolgárává történő megválasztását. Ebben a levélben így ír:

„Az én görnyedező alakom felgyenesedik, ha magyar hazám, magyar fővárosának élettől pezsgő, szép ifjúságára gondolok. Ave, hazám büszkesége! Moriturus te salutem. (A halni készülő üdvözlő téged).”

A pánccélszobában őrzik a királyi kiváltságleveleket, a polgárok anyakönyveit és a középkori céh-iratokat. A levéltárosok és a kutatók rendelkezésére áll még az a mintegy 6.000 kötetes szakkönyvtár is, amelynek javarésze Budapest multjával foglalkozik. Ebben a könyvtárban találjuk meg a levéltári tudomány szakirodalmát, továbbá azt a nagyértékű térkép-gyűjteményt, amelynek alapján rekonstruálni lehet Buda, Pest és Óbuda városok régi helyrajzát, Pest városának bástyafalait. A különböző korokból származó térképek szemléltetően mutatják a város rohamos fejlődését.

A Fővárosi Levéltár kezeli a fel szabadulás után szervezett *igazolóbizottságok* iratait és ezekről a jelentkező ügyfeleknek, szükség esetén, másolatot ad ki.

Sok tanulsággal és érdekességgel szolgál egy séta a Fővárosi Levéltárban. *Hajdú* Henrik, a kitűnő műfordító, a Fővárosi Levéltár igazgatója, elmondja, hogy milyen fejlődésen ment át ez az intézmény az utóbbi években. A levéltárosok azelőtt csak egyénileg folytattak tudományos munkát, most kollektíve dolgoznak. Kidolgoztak egy tudományos és egy közigazgatási tervet, ami szervesen kapcsolódik a magyar történettudomány ötéves munkatervébe. E munka első állomása volt: *a levéltári iratanyag*

részletes, szakszerű leltára. Így a levéltári anyag minden tudományos kutató számára hozzáférhetővé vált.

Hajdú Henrik elmondja, hogy jelenleg a főváros multjának azt az iratanyagát doigozzák fel, amely a munkástörténeti adatokat tartalmazza 1849—1918-ig. Nagybuda-pest megalakulása sok új feladatot rótt a Levéltárra. A törvény értelmében a 30 évnél régebbi iratári anyagot a Fővárosi Levéltárban kell elhelyezni. Ez az intézmény csak úgy oldhatná meg tudományos és közigazgatási feladatait, ha megfelelő elraktározó- és dolgozóhelyiségek állanának rendelkezésére. A Fővárosi Levéltár felbecsülhetetlen értékű anyaga és az itt folyó tudományos munka fontossága megérdemelné, hogy a főváros külön épületet emeljen az állandóan fejlődő és gyarapodó iratanyag elhelyezésére, mert a jelenlegi helyiségek rövidesen elégteleneknek bizonyulnak. *Hajdú* Henrik, amikor ezt a kívánságát kifejezi, példaképpül emlegeti a *moszkvai városi levéltár* rendkívül modern, szakszerű és tudományos szempontból elsőrangú, praktikus elhelyezését.

A Fővárosi Levéltár tudós dolgozói nemcsak önmagukba és a porosodó aktacsomókba tekintenek, hanem nyitott szemmel járnak a szocializmust építő munkások között. Állandó kapcsolatot tartanak fenn különböző munkásintézményekkel, tudományos intézetekkel és könyvtárakkal. *Hajdú* Henrik szükségesnek tartja, hogy a főváros történetének művelésére *várostarténeti bizottság* alakuljon, amelyben szerepet kapnának a Szabó Ervin könyvtár, a Fővárosi Statisztikai Hivatal, minden múzeum, valamint az Országos és Vármegyei Levéltár megbízottai is. Ennek a bizottságnak volna a feladata, hogy a főváros multját feltárja és pedig új, marxista szemlélet alapján, tervszerűen.

Rátkai Károly